

Aleg. 101.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o regulacji rzeki Białej i uzupełnieniu obwałowania prawego brzegu Dunajca.

Wysoki Sejmie!

W załatwieniu sprawozdania komisji gospodarstwa krajowego z przedłożenia Wydziału krajowego o regulacji rzeki Białej i uzupełnieniu obwałowania prawego brzegu Dunajca, uchwalili Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 27. listopada 1890, projekt ustawy, odnoszący się do tej regulacji, przyznając równocześnie tytułem pierwszej raty zasiłku krajowego na ten cel dotyczący na rok 1891 w kwocie 30.000 zł., oraz wzywając c. k. Rząd do wyjednanania u Wysokiej Rady państwa w drodze dodatkowego kredytu na rok 1891, 1-ej raty zasiłku państwowego w kwocie 45.000 zł.

Wedle odezwy c. k. Prezydium Namiestnictwa z dnia 21. lipca 1891, l. 6.883/pr. odmówioną została sankcja powyższemu projektowi ustawy Najwyższem postanowieniem z dnia 15. czerwca 1891. z tego powodu, że projekt ten wymagał udzielenia 60% zasiłku bezpośrednio z c. k. skarbu państwa, podczas gdy Wysokie Ministerstwo rolnictwa w kilkakrotnych już re-skryptach. wydanych w sprawie regulacji Łomnicy i Dniestru oświadczyło się zasadniczo za subwencyonowaniem tego rodzaju robót z państwowego funduszu melioracyjnego (w wysokości 50% kosztów robót górskich, a 30% kosztów robót regulacyjnych).

Co do projektu technicznego mającego służyć za podstawę regulacji Białej z dopływami i obwałowania Dunajca, zauważył ministeryalny departament techniczny po szczegółowem tegoż zbadaniu, że takowy w ogólności jak i w szczegółach, ze stanowiska hydrotechnicznego nie narzuca żadnego powodu do zarzutów, lecz przeciwnie musi być podniesionem, że przy tym projekcie odnośnie najnowsze doświadczenia na polu budownictwa wodnego zużytkowano w sposób oględny i zręczny i projekt pod względem budowniczo-technicznym nadaje się zupełnie do zrealizowania. („Das Projekt wurde einer eingehenden Ueberprüfung unterzogen und bietet sonach vom hydrotechnischen Standpunkte aus sowohl im Allgemeinen, als auch im Speziellen keinen Anlass zur Bemängelung; es muss vielmehr hervorgehoben werden, dass bei diesem Projecte die einschlägigen neuesten Erfahrungen auf dem Gebiete des Wasserbauwesens in umsichtiger und geschickter Weise verwerthet wurden und das Project in bautechnischer Hinsicht ohne Weiteres zur Realisirung geeignet erscheint“).

Ponieważ jednak ze strony oddziału technicznego c. k. Namiestnictwa podniesione zostały co do rentowności regulacji średniego biegu Białej między Świebodzinem a Grybowem pewne wątpliwości, które zachwiały aprobatę władz centralnych co do przeprowadzenia regulacji syste-

matycznej w całej projektowanej rozciągłości, przeto na żądanie Wydziału krajowego zarządzo-
nem zostało szczegółowe zbadanie stanu i potrzeby regulacji zakwestyonowanej przestrzeni Białej.

W dochodzeniu komisyjnym, które się odbyło dnia 28, 29. i 30. lipca 1891, wzięli udział:

1) Delegat Wysokiego Ministerstwa rolnictwa, c. k. nadradca budownictwa w Ministerstwie
spraw wewnętrznych p. Romuald Iszkowski;

2) delegaci Reprezentacji powiatu tarnowskiego pp. Dr. Adam Jordan, Wilhelm Habicht
i Michał Krasowski, inżynier powiatowy;

3) delegaci Reprezentacji powiatu grybowskiego pp. Karol br. Brunicki, prezes Rady po-
wiatowej i Bolesław Bzowski;

4) prezes komitetu obywatelskiego dla regulacji Białej w powiecie tarnowskim p. Dr. Woj-
ciech Buś;

5) wreszcie projektant regulacji, inżynier krajowego biura melioracyjnego Andrzej Kędzior.

Na podstawie szczegółowego obejrzenia stanu i biegu rzeki Białej, tudzież znajomości sto-
sunków miejscowych oświadczyli protokolarnie wymienieni pod 2, 3 i 4 delegaci, że uznają ko-
nieczną potrzebę regulacji rzeki Białej w zakwestyonowanej przestrzeni, która ma na celu:

a) ochronę brzegów od zrywania, gdzie są położone najurodzajniejsze grunta, umożliwiające
właścicielom chów inwentarza;

b) zmniejszenie wylewów przez sprostowanie i pogłębienie rzeki;

c) ustalenie i namulenie szutrowisk, które dziś są nieużytkiem a dopiero przez odpowie-
dnie budowlę regulacyjną dadzą się skolmatować i zamienić na grunta uprawne;

d) umożliwienie spławu dla kamienia ciężkowickiego, drzewa opałowego, tudzież wyrobów
przemysłu koszykarskiego i drzewnego, który się obecnie zaczyna rozwijać w Zborowicach i Gry-
bowie.

Do powyższego oświadczenia delegatów powiatów, przyłączył się także pan delegat mini-
steryalny, zamieszczając w protokole swą opinię, „że regulacja rzeki Białej od 13 kilometra do
Grybowa, włącznie z zabudowaniem potoków górskich jest dla racjonalnej uprawy nadbrze-
żnych gruntów potrzebną i obiecuje ich właścicielom znaczne korzyści“.

Przeprowadzone dla zakwestyonowanej przestrzeni Białej ma długości 62.48 kilometrów
(między km. 13 a Grybowem) obliczenie rentowności okazało, że wartość regulacji wynosi ze
względu na:

1) zabezpieczenie brzegów od zrywania	383.080 zł.
2) uzyskanie gruntów pod kulturę z szutrowisk	511.958 „
3) ochronę od wylewów wielkich wód zwyczajnych	410.400 „
4) podniesienie wartości gruntów w terminie inundacyjnym w skutek re- gulacji	157.600 „
Razem	<u>1,463.038 zł.</u>

W obliczeniu tem nie uwzględniono ważnego momentu podniesionego w sprawozdaniu techni-
cznym, mianowicie umożliwienia spławu od Ciężkowic w dół, zabezpieczenia kolei państwowej,
drogi rządowej zakliczyńskiej, dróg powiatowych Tuchów-Gromnik i Zborowice-Grybów
i licznych komunikacyj gminnych, nie mniej też korzystnego wpływu regulacji tej przestrzeni,
na dolną przestrzeń Białej i Dunajca, które to korzyści ani w przybliżeniu nie dadzą się ująć
w cyfry.

Gdy zaś preliniowane na tę przestrzeń Białej koszta regulacji wynoszą 863.690 zł. w. a.
okazuje się, że wykazana powyżej rentowność regulacji (bez względu na spław i zabezpieczenie
komunikacyj) prawie w dwójnasób nakład przenosi.

Na podstawie tego wyniku dochodzenia postanowił Wydział krajowy, opierając się na
brzmieniu ustępu drugiego §. 1. państwowej ustawy melioracyjnej, ponownie przedłożyć Wyso-
kiemu Sejmowi projekt ustawy, mającej zapewnić dla tej regulacji 60% wy zasiłek z c. k. skarbu
państwa, niezależnie od funduszu melioracyjnego i udał się odezwać z dnia 25. sierpnia 1891.

l. 33.285 do c. k. Namiestnictwa z prośbą o wyjednanie u Wys. Ministerstwa rolnictwa zmiany wydanego przez c. k. Rząd postanowienia, przyczem powołał się na uchwalone przy rozprawie nad preliminarzem państwowym na rok 1891 przez Wysoką Izbę posłów Rady państwa rezolucye w sprawie regulacji rzek tak w całym państwie, jak i w Galicyi (alegat 245. stenogr. prof. Izby posłów — XI sesya 1891).

Na powyższą odezwę otrzymał Wydział krajowy tuż przed zebraniem się Wysokiego Sejmu na obecną sesję za pośrednictwem c. k. Namiestnictwa reskrypt Wys. c. k. Ministerstwa rolnictwa z dnia 23. lutego 1892 l. $\frac{17\ 168}{2.561}$ ex 1891, w którym to Wys. Ministerstwo oświadcza, że przeciw wstawionej do projektu ustawy sumie kosztorysowej 1,789.000 zł. interesowane Ministerstwa nie mają do zarzucenia, gdyż z wyniku przeprowadzonego na miejscu przez c. k. nadradcę budownictwa p. Iszkowskiego dochodzenia okazało się, iż rzeczywiście nie ma żadnego dostatecznego powodu do rozdzielania (Scheidung) zaprojektowanych robót i tymczasowego odraczania wykonania jakiegokolwiek części tych robót.

Co się tyczy jednak udzielania 60%-owego zasiłku państwowego w drodze osobnej ustawy państwowej, to c. k. Rząd i obecnie musi takowego odmówić ze względu na obciążenie skarbu państwa innymi wydatkami, oraz przy tem obstawać, ażeby subwencya dla tego przedsięwzięcia była udzieloną w pierwszym rządzie z państwowego funduszu melioracyjnego. Ponieważ jednak ze sprawozdania p. Iszkowskiego wynika, że nie tylko boczne potoki wpadające do Białej, lecz także sama Biała, posiadają charakter wód górskich, oświadcza interesowane Ministerstwa gotowość, celem jak najdalej idącego poparcia dla zrealizowania przedsięwzięcia, podwyższyć zaś z państwowego funduszu melioracyjnego w myśl §. 6. ustępu 1. ustawy z dnia 30. czerwca 1884 Dz. u. p. Nr. 116 do 50% kosztów także na te roboty, które do właściwych zabudowań potoków górskich nie należą.

Dalej widziało się Wys. c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych spowodowanem, w uwzględnieniu okoliczności, że zamierzona regulacja Białej służyć ma nie tylko interesom kultury krajowej, lecz także interesom spławu, przyrzec dla przedsięwzięcia w formie będącego datek z dotacyi budowli wodnych w wysokości 10% kosztów regulacji samego łożyska Białej, preliminowanych na 1,212.000 zł.

Komunikując powyższe postanowienia c. k. Rządu, nadmienilo Wysokie Ministerstwo rolnictwa, że powyższe zasiłki należy uważać za ostateczną miarę udziału państwa, a ponieważ przez to podwyższenie subwencji państwowych miara żądanego przez Wydział krajowy 60% zasiłku prawie została osiągnięta, wyraziło oczekiwanie, że „Wydział krajowy odstąpi od swego dotychczasowego stanowiska, w skutek którego przyjsie do skutku przedsięwzięcia zostało wstrzymane“

Wyrażając wreszcie życzenie, ażeby nie zamieszczać w projekcie ustawy bliższych szczegółów co do rozpoczęcia i czasu budowy, które to szczegóły mają być dopiero ułożone przez Ministerstwo rolnictwa i Wydział krajowy, oznajmiło to Wysokie Ministerstwo, że pierwsza rata przyrzeczonej przez Ministerstwo spraw wewnętrznych subwencji z dotacyi budowli wodnych może być oddaną do dyspozycyi dopiero w roku 1893, natomiast pierwsza rata zasiłku z państwowego funduszu melioracyjnego może być wstawioną do preliminarza dodatkowego tego funduszu na rok 1892 i po zatwierdzeniu konstytucyjnym tego preliminarza już w roku bieżącym wypłaconą.

Jakkolwiek powyższa decyzya c. k. Rządu nie czyni w zupełności zadość uchwalonemu przez Wysoki Sejm w roku 1890 projektowi ustawy, a przytem zanadto obciąża państwowy fundusz melioracyjny (kwotą 894.500 zł.) z uszczerbkiem dla właściwych robót melioracyjnych, dla których ten fundusz jest przeznaczonym, to jednak ze względu na trudności, na jakie natrafia sprawa regulacji rzek u władz centralnych i w Radzie państwa, tudzież chcąc Rządowi ułatwić doprowadzenie do skutku zaprojektowanej przez c. k. Namiestnictwo regulacji 14 rzek galicyjskich w sposób zamierzony przedłożeniem rządowem w r. 1885, postanowił Wydział kra-

jowy wyjątkowo co do tej regulacji, która nie była objętą projektem generalnym c. k. Namieśnictwa z r. 1886, zaakceptować propozycję Rządu i przedstawić Wysokiemu Sejmowi w tej sprawie projekt ustawy, zgodny z powołanym reskryptem Wys. Ministerstwa rolnictwa.

Wedle tego nowego projektu ustawy przedstawia się rozkład kosztów na strony kontrybujące następnie :

1) państwo miałyby się przyczynić :

a) z funduszu melioracyjnego 50% całych kosztów budowy (1,789.000 zł. aw.)	
t. j. kwotą	894.500 zł.
b) z dotacji budowli wodnych (etat Min. spraw wew.) 10% kosztów regulacji Białej (1,212.000 zł. a. w.)	121.200 „
razem	1,015 700 zł.

2) powiaty interesowane pokryłyby podobnie jak w uchwalonym w r. 1890 projekcie ustawy 10% kosztów robót rzecznych i wałowych (1,635.000 zł. a. w.) tj. kwotą . . . . . 163.500 zł.

3) fundusz krajowy przyczyniłby się resztą preliniowanych kosztów, a mianowicie :

a) 30% kosztów regulacji Białej (1,212 000 zł. a. w.)	363.600 zł.
b) 40% kosztów regulacji dopływów Białej, tudzież obwałowania Dunajca i dolnego biegu Białej (423.000 zł. a. w.)	169.200 „
c) 50% kosztów robót górskich (154.000 zł. a. w.)	77.000 „
razem	609.800 zł.

czyli wobec pierwotnie proponowanego i przez Wysoki Sejm uchwalonego udziału 552.100 zł., kwotą wyższą o 57.700 zł.

Procentowy udział czynników konkurujących przedstawia się więc następnie :

1) udział państwa w wysokości	56 775 ⁰ / ₁₀
2) udział kraju w wysokości	34.086 „
3) udział powiatów w wysokości	9.139 „

Przy 15-letnim okresie budowy wynosiłby całoroczny dattek :

1) państwa :

a) z funduszu melioracyjnego	59.633 ¹ / ₃ zł.
b) z dotacji budowli wodnych	8.080 „
razem	67.713 ¹ / ₃ zł.

2) kraju . . . . . 40.653¹/₃ „

3) powiatów . . . . . 10.900 „

corocznie byłoby zatem do przebudowania . . . . . 119.266²/₃ zł.

Co do kodyfikacji nowego projektu ustawy nadmieniamy, że takowa zastosowana została do wymagań Wysokiego Ministerstwa rolnictwa, a mianowicie :

1) W końcowym ustępie §. 3. pierwotnego projektu, który przyznaje konkurującym powiatom prawo ściągnięcia przypadających na nie datków z interesowanych właścicieli, opuszczono słowa: „z wyłączeniem jednak nieruchomości i zakładów państwa i kraju“, a to ze względu na postanowienie §. 8. ustawy z dnia 30. czerwca roku 1884. Dz. u. p. Nr. 116, na podstawie której obecnie całe przedsiębiorstwo ma przyjść do skutku ;

2) w §. 4. poruczono oznaczenie czasu budowy, tudzież wysokości i terminów płatności corocznych rat datków państwa, kraju i interesowanych powiatów Wydziałowi krajowemu wspólnie z Administracją państwa.

Ponieważ pierwsza rata zasiłku z państwowego funduszu melioracyjnego ma być wypłaconą już w roku bieżącym, zatem jako termin rozpoczęcia robót proponuje Wydział krajowy w §. 1. projektu ustawy rok 1892.

Celem zapewnienia prawidłowego postępu budowy, tudzież zredukowania do minimum nieproduktywnych wydatków na zarząd, okazuje się potrzeba wypłaty datków w 15 równych ratach rocznych, tak iż kraj miałby wpłacić do funduszu regulacyjnego w roku 1892 kwotę

okragłą 40.653 zł. Gdy zaś Wysoki Sejm do budżetu krajowego na rok 1891 wstawił na ten cel (w rub. XIII. poz. 162) dotację 30.000 zł., Wydział krajowy uprasza o uchwalenie w rub. XIII. poz. 162 a. budżetu na rok 1892 tytułem uzupełnienia pierwszej raty zasiłku krajowego kredytu w kwocie okragłej 10.653 zł. (tj. 3.846 zł. ponad kwotę wstawioną do preliminarza).

Powołując się co do bliższego uzasadnienia potrzeby i nagłości zamierzonej regulacji Biały wraz z uzupełnieniem obwałowania prawego brzegu Dunajca na swe szczegółowe sprawozdanie z dnia 12. listopada 1890 L. 47.788 (alegat 162 do stenogr. sprawozdań Sejmu galic. z r. 1890), Wydział krajowy ma zaszczyt upraszać:

Wysoki Sejm raczy:

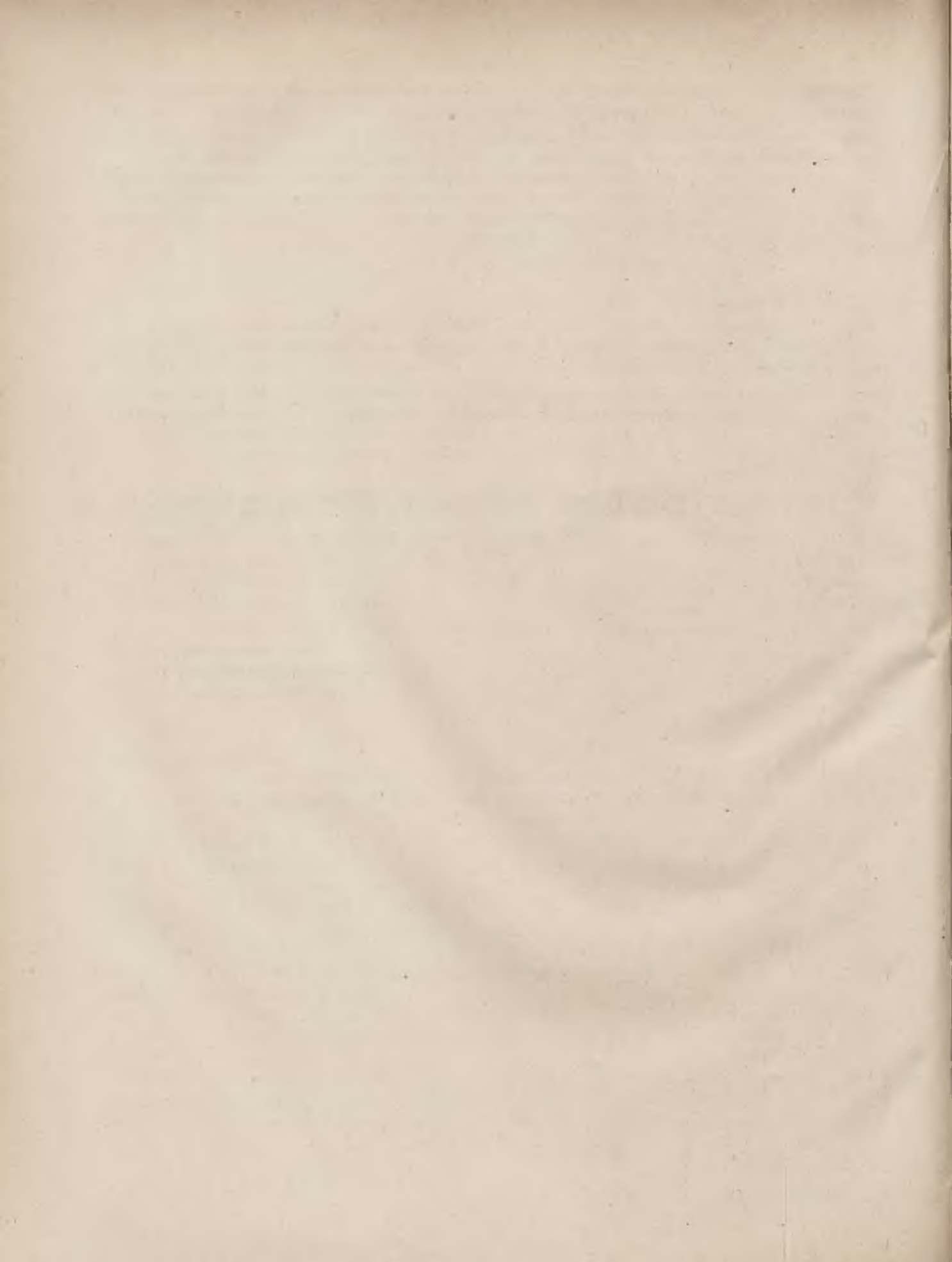
- 1) uchwalić załączony % projekt ustawy o regulacji rzeki Biały i uzupełnieniu obwałowania prawego brzegu Dunajca;
- 2) przyznać tytułem uzupełnienia pierwszej raty zasiłku krajowego na regulację rzeki Biały i uzupełnienie obwałowania prawego brzegu Dunajca dotację na rok 1892 w kwocie 10.653 zł.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 4. marca 1892.

Marszałek krajowy:
Sanguuszko w. r.

Sprawozdawca:
Wereszczyński w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Projekt

ustawa z dnia . . . . . o regulacji rzeki Biały z dopływami i uzupełnieniu obwałowania prawego brzegu Dunajca.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam, co następuje:

§. 1.

Regulacja rzeki Biały z dopływami, tudzież uzupełnienie obwałowania prawego brzegu Dunajca od mostu kolejowego w Bogumiłowicach do Wisły, mają być wykonane, począwszy od roku 1892 jako przedsiębiorstwo krajowe.

§. 2.

Za podstawę techniczną tej regulacji z obwałowaniem, służyć mają projekta techniczne Ministerstwa rolnictwa i Wydziału krajowego z roku 1890, które prelinują koszty robót w górnem dorzeczu Biały, powyżej Grybowa na 154.000 zł. a. w. koszty zaś robót rzecznych i wałowych na 1,635.000 zł. a. w., razem na 1,789.000 zł. a. w.

Wydział krajowy jest jednak upoważniony do poczynienia zmian w tych projektach w porozumieniu z Administracją państwa w granicach powyższych sum kosztorysowych.

§. 3.

Koszta regulacji i obwałowania włącznie z wydatkami na utrzymanie w czasie budowy i kosztami zarządu pokryte będą z mającego się w tym celu utworzyć funduszu regulacyjnego.

Fundusz regulacyjny ma być utworzony:

1) Z datku państwowego funduszu melioracyjnego w myśl §. 6. ustępu 1. ustawy z dnia 30. czerwca 1884 Dz. u. p. Nr. 116 w wysokości pięćdziesięciu procent prelinowanych kosztów (1,789.000 zł. a. w.) kwocie 894.500 zł. a. w., tudzież z datku państwowej dotacji budowli wodnych w wysokości dziesięciu procent kosztów prelinowanych na regulację łożyska rzeki Biały (1,212.000 zł. a. w.) w kwocie 121.200 zł. a. w. razem w kwocie 1,015.700 zł. a. w., które to datki państwowe mają być wypłacone z zastrzeżeniem konstytucyjnego zezwolenia.

2) Z datku funduszu krajowego w wysokości trzydziestu procent kosztów prelinowanych na regulację rzeki Biały (1,212.000 zł. a. w.) w kwocie 363.600 zł. a. w., dalej czterdziestu procent kosztów prelinowanych na obwałowanie rzeki Biały i Dunajca tudzież regulację dopływów rzeki Biały

(423.600 zł. a. w.) w kwocie 169.200 zł. a. w., wreszcie pięćdziesięciu procent kosztów preliminowanych na roboty w górnym dorzeczu Białej (154.000 zł. a. w.) w kwocie 77.000 zł. a. w. razem w kwocie 609.800 zł. a. w.

3) Z datków funduszy interesowanych powiatów w wysokości dziesięciu procent kosztów robót rzecznych i wałowych, jakie będą wykonane w obrębie każdego powiatu, razem w kwocie 163.500 zł. a. w.

Powiatom konkurującym zastrzega się prawo ściągnięcia przypadających na nie datków z właścicieli interesowanych gruntów i zakładów, a to w myśl §. 66. krajowej ustawy wodnej z dnia 14. marca 1875 Dz. u. k. Nr. 38.

§. 4.

Czas budowy, tudzież wysokość i termin płatności corocznych rat datków państwa, kraju i powiatów interesowanych, oznaczy Wydział krajowy wspólnie z Administracją państwa.

§. 5.

Wykonanie regulacji i obwałowania, zarówno jak i zarząd funduszu regulacyjnego obejmie Wydział krajowy.

Sposób wykonania przedsiębiorstwa oznaczyć ma Wydział krajowy w porozumieniu z Administracją państwa, której podobnie jak Reprezentacyom interesowanych powiatów przyznany zostaje odpowiedni wpływ na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa.

Bliższe szczegóły, co do zakresu i sposobu wywierania tego wpływu, oraz co do ewentualnego bezpośredniego współdziałania rządowych organów technicznych przy wykonaniu tego przedsiębiorstwa, określi rozporządzenie wykonawcze, które ułoży Wydział krajowy wspólnie z Administracją państwa.

§. 6.

Dla utrzymania wykonanych robót ma być utworzony oddzielny fundusz.

Fundusz ten składać się będzie:

- 1) z kwoty osiągniętej ze sprzedaży uzyskanych przez regulację gruntów, jako kapitału zakładowego;
- 2) z odsetek tej kwoty, jakie narosną w czasie budowy;
- 3) Z dochodów uzyskanych z wydzierżawienia wałów ochronnych.

Dalsze postanowienia co do pokrycia kosztów utrzymania, administracji funduszu konserwacyjnego i innych zarządzeń potrzebnych dla utrzymania wykonanych budowli wydane zostaną w drodze ustawodawstwa po skończeniu budowy.

§. 7.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom rolnictwa, spraw wewnętrznych i skarbu.